

**MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA KONTSENTRATSIYA QOBILIYATINI
RIVOJLANTIRISHGA DOIR TADQIQOTLAR TAHLILI**

Israilova Xusnida Adilovna,

Qo`qon universiteti Andijon filiali o`qituvchisi

Tel: (33) 950 72 72

E-mail: adilovna1989@icloud.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda kontsentratsiya qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik zaruriyati, bolalarda kontsentratsiya qobiliyatini rivojlantirishda ijtimoiy me'yorlarning o'zlashtirilishi, shuningdek bolalarda kontsentratsiyani rivojlantiruvchi asosiy omillar xususida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, konsentratsiya, didaktik o'yinlar, kognitiv harakat, mashg'ulot, ijtimoiy ong, davlat ta'lim standarti, STEAM texnologiya.

Bugungi kunda uzluksiz ta'limning muhim bo'g'ini bo'lgan maktabgacha ta'lim bosqichiga e'tibor har qachongidan ortib bormoqda. Respublikamiz ta'lim-tarbiya tizimining boshlang'ich poydevori bo'lgan maktabgacha ta'limni sifatli va zamon talabi darajasida tashkil etilishini ta'minlash borasida keng qamrovli islohotlar, qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining xarakteriga ko'ra ta'lim-tarbiya mazmunini tarbiyalanuvchilarni ijtimoiylashtirish, ijtimoiy ong va tafakkurini, dunyoqarashini rivojlantirish doirasida ishlab chiqish davr talabidir. Bu o'rinda bolalarning yosh va psixologik xususiyatlari, muassasa joylashgan geografik muhit, tolerantlik tamoyillari, milliy va umuminsoniy qadriyatlar mushtarakligi hamda demografik vaziyat inobatga olinmog'i maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, ta'lim-tarbiya mazmunini zamon talablariga mos shakllantirishda dunyodagi globallashuv jarayoni tamoyillari, xorijiy ilg'or tajribalar, mutaxassis olimlarning ilmiy-nazariy, metodik xarakterdagi g'oyalari va qarashlariga tayaniladi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari mazmunini shakllantirishda albatta pedagogik va psixologik qonuniyatlar, tamoyillar, shart-sharoitlar, omillar va boshqalar inobatga olinmog'i zarur.

Xususan, maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, moddiy-texnika bazasini mustahkamlash, maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarmog'ini kengaytirish, malakali pedagog kadrlar bilan ta'minlash, bolalarni maktab ta'limiga sifatli tayyorlash darajasini tubdan yaxshilash, ta'lim-tarbiya jarayoniga zamonaviy ta'lim dasturlari va texnologiyalarini tatbiq etish, bolalarni har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2017-2021 yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori¹ qabul qilindi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori² da mavjud tizimli kamchiliklar, maktabgacha ta'lim sohasida davlat siyosatini to'liq amalga oshirishga to'sqinlik qilayotgan sabablar ko'rsatilgan.

"O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Kontsepsiyasi"da esa "...maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama intellektual, axloqiy,

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yil 29-dekabrda "2017-2021-yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2707-sonli Qarori / O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017-y., 1-son, 11-modda, 35-son, 923-modda; Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 31.07.2018-y., 06/18/5483/1594-son; 01.01.2020-y., 07/20/4555/4257-son.

² O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 9-sentyabrda "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3261-sonli Qarori / O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017-y., 37-son, 984-modda; Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 09.10.2020-y., 07/20/4857/1357-son.

estetik va jismoniy rivojlanishi uchun shart-sharoitlar yaratish" masalasi ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilab qo'yildi".³ Prezidentimiz tomonidan qabul qilingan yuqoridagi Qaror va Farmonlar uzluksiz ta'lim tizimining muhim bo'g'ini hisoblangan maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, maktabgacha ta'lim tashkilotlarining davlat hamda nodavlat tarmog'ini kengaytirish, ularni malakali pedagog kadrlar bilan ta'minlashda dasturilamalga aylandi.

"Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablari"⁴ va "Ilk qadam"⁵ Davlat dasturining ishlab chiqilishi uzluksiz ta'lim tizimida maktabgacha ta'limni samarali amalga oshirish uchun keng imkoniyatlar yaratdi. Albatta maktabgacha ta'limni ham shaklan, ham mazmunan yangilashga qaratilgan bu kabi islohotlar ota-onalardan tortib barcha pedagoglar bola tarbiyasi, uning ta'lim olishga tayyorgarligiga zamon talablaridan kelib chiqqan holda yondashuvini talab etadi.

Respublikamizda maktabgacha ta'lim tashkilotlari yuzasidan olib borilayotgan islohotlarning negizi tarbiyalanuvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olgan holda har tomonlama va barkamol rivojlanishi uchun qulay shart-sharoitlar yaratishdan iborat. Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'quv-tarbiyaviy faoliyatini tashkil qilish va amalga oshirish, bolalarning ilk rivojlanishi masalalarida ota-onalar va jamiyatga tegishli bilimlar berishni tashkil etish va amalga oshirish, bolalarning ilk rivojlanishi masalalarida oila va jamiyat bilan o'zaro hamkorlikni tashkil qilish va amalga oshirish – maktabgacha ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlarning tub negizini tashkil etadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar Davlat ta'lim standartlariga muvofiq quyidagi umumiy muhim kompetentsiyalarni egallashi lozim bo'ladi: kommunikativ, o'yin, ijtimoiy, bilish kompetentsiyalari. Mazkur kompetentsiyalarni egallashi bolaning yosh, ijtimoiy, jismoniy va aqliy rivojlanish jarayonining natijasi sifatida qaraladi. Mazkur rivojlanish jarayonida kontsentratsiyaning ahamiyati katta bo'lib, bu xususidagi ilmiy tadqiqotlarning salmog'i kengayib bormoqda. Amaliy jihatdan esa bolaning kontsentratsiyasini rivojlantiruvchi, diagnostika qiluvchi, baholovchi metodlar ortib borishi bolalar yashovchi ijtimoiy muhit, jamiyatning modernisatsiyalashuvi, globallashtirish jarayonlarining bolalarga bo'lgan ta'sirida namoyon bo'lmoqda. Keng jamoatchilik, pedagoglar, shifokorlar, ota-onalar, barcha bolalar bilan bog'liq kasbiy faoliyatda kontsentratsiya masalasi alohida o'rin egallaydi.

Ko'plab tadqiqotlarda maktabgacha yoshdagi bolalardagi kontsentratsiya qobiliyati ulardagi bir qator qobiliyatlarning rivojlanishi uchun asos bo'lishi ta'kidlab o'tilgan. Shunday tadqiqotlardan birida maktabgacha ta'limda bolalarning ijtimoiy intellektini rivojlantirish jarayoni ularning aqliy rivojlanishi, turli ruhiy jarayonlar – diqqati, axborotni tushunishi, mulohaza yurita bilishi, idrok etish, ma'lumotlarni esda saqlash, fikrlash va muammoni hal qila olishi bilan tavsiflanishi keltirib o'tilgan.⁶

Maktabgacha yoshdagi bolalarda kontsentratsiya qobiliyati ularning kognitiv rivojlanishi uchun muhim shart-sharoit vazifasini o'taydi. Sh.Xo'jamberdieva o'z tadqiqotida bolalarni badiiy asarlar bilan tanishtirish orqali kattalar bilan muloqot qilishdan zavq olish, o'qib berilayotgan asarni qiziqish bilan, diqqat bilan tinglash; asardan chalg'imaslik, takroriy tinglanayotgan tanish asarlar (ertak, hikoya va she'rlar)ni o'rganishda qahramonlarni illyustratsiya va o'yinchoqlar orqali nomlarini ayta bilish; badiiy asarlar mazmunini so'z, harakat, imo-ishoralar orqali ko'rsatib

³ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-maydagi "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Kontseptsiyasi to'g'risida"gi PQ-4312-son Qarori / Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 10.05.2019-y., 07/19/4312/3106-son; 09.10.2020-y., 07/20/4857/1357-son.

⁴ O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirining 2018-yil 18-iyundagi 1450-sonli "Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablarini tasdiqlash haqida"gi Buyrug'i / Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 04.07.2018-y., 10/18/3032/1450-son.

⁵ O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligining "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi. –T.: 2018.

⁶ Ruziyeva G.A. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tayyorlov guruhi bolalarning ijtimoiy intellektini rivojlantirish: pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) avtoref. – T.: 2023. – B. 10 (43).

bera olishi; tanish she'rlardagi so'zlar va qatorlarni eslab qolish asosida o'z nutqida ifoda eta olishga intilish; kichkintoylarga mo'ljallangan kitoblardagi illyustratsiyalarni ko'zdan kechirishga qiziqish bildirish kabilarda namoyon bo'lishini keltirib o'tgan⁷. Ta'kidlash lozimki, bolalardagi hikoya va etaklarni tushunishi, anglashi, so'zlab berishi ularning kontsentratsiya qobiliyati bilan uzviy bog'liq.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda kontsentratsiya qobiliyatini rivojlantirishning pedagogik zarurati maktabgacha ta'lim pedagogik amaliyotida yangi yondashuvlar, texnologiyalarning keng va izchil joriy etilishi bilan izohlanadi. Z.M.Ashurova maktabgacha ta'limda STEAM texnologiyasini tadbiiq etishga doir bo'lib, bundan asosiy maqsad bolalarda tadqiqotchilik qobiliyatini rivojlantirishdan iborat ekanligini ta'kidlab o'tadi. STEAM texnologiyasi markazida muammoli vaziyat turadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar faoliyatida diqqatni faoliyatga qaratish; tanqidiy fikrlash; o'z fikrini mustaqil va aniq bayon eta olish; hamkorlikda ishlay olish; fazoda fikrlash; konstruktorlik faoliyatiga oid ko'nikmalar; tabiatni sevish va undagi hodisalarning o'zaro bog'liqligini tushunib anglash; estetik didning shakllanganligi; texnik faoliyatga qizish; mantiqiy amallarni tushunish ko'nikmalari vujudga keladi.⁸

B.X.Isaqlulova o'zining didaktik o'yinlar vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'rgatish metodikasini takomillashtirish borasidagi tadqiqotida didaktik o'yinlarning xususiyatlarini tahlil qilib, maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'rgatish jarayonida ahamiyatli bo'lgan quyidagi xususiyatlarni aniqlashtiradi. Jumladan, didaktik o'yinlar bolalar faoliyatining ruhiy jarayonlarini (sezgi, idrok, fikrlash, tasavvur, xotira, ye'tibor, nutq, harakat) faollashtirishini keltirib o'tadi.⁹ Demak, didaktik o'yinlarning pedagogik samaradorligi bolalar faoliyatining ruhiy jarayonlari, jumladan kontsentratsiya qobiliyati bilan uzviy bog'liq.

Shuningdek, maktabgacha yoshdagi bolalarda loyihalash kompetensiyasining rivojlanishi ham ulardagi kontsentratsiya qobiliyati bilan bog'liqlikda rivojlanadi. Loyihalash (lot. projectus – oldinga tashlangan) – amalga oshirish natijasida yangi mahsulot namunasi va uni olish usul, metod va texnologik ketma-ketligi yaratiladigan intellektual harakatlar majmui. D.D.Zuparova o'z tadqiqotlari natijasida, maktabgacha katta yoshdagi bolalar loyihalash kompetensiyasini rivojlantirish bolalarni loyiha faoliyati orqali tahliliy fikrlashga o'rgatib borish ularning kelajakda barkamol inson bo'lib shakllanishi uchun sharoit yaratishini ta'kidlab o'tgan.¹⁰

Bolalarda kontsentratsiya qobiliyatini rivojlanishi ularda ijtimoiy me'yorlarni o'zlashtirishiga ham ta'siri kuchli. G.A.Ruzieva o'z tadqiqotida maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy intellektni rivojlantirish masalalarini tadqiq qilgan. Bolalarning "ijtimoiy intellekti – bu atrofdagi olamni, dunyoni samarali idrok etish va anglash uchun imkoniyat yaratadigan individual bilim tajribasini tashkil etishning o'ziga xos shakli. Ijtimoiy intellektual tarbiya atrof, dunyo haqidagi mavjud bilimlarning o'zaro ta'sirini anglatishni, ularni tizimlashtirishni, qiziqishlarni, ko'nikmalarni, xotirani, idrokni, fikrlashni, ya'ni barcha aqliy qobiliyatlarni shakllantirishni va rivojlantirishni o'z ichiga oladi".¹¹ Pedagogik kuzatishlar ijtimoiy odob-axloq me'yorlaridan og'ish kuzatilgan bolalarda diqqat yetishmovchiligi, diqqatini bir joyga to'play olmasligi kabi holatlar mavjudligini ko'rsatadi.

⁷ Xo'jamberdieva Sh.K. Maktabgacha yoshdagi bolalarni badiiiy asarlar bilan tanishtirishning metodik asoslarini takomillashtirish: pedagogika fanlari fan doktori (DSc) avtoref. – Namangan, 2023. – B. 14 (76).

⁸ Ashurova Z.M. Maktabgacha ta'limda STEAM texnologiyasidan foydalanishning didaktik mexanizmi: pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) avtoref. – Buxoro, 2023. – B. 17 (52).

⁹ Isaqlulova B.X. Didaktik o'yinlar vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'rgatish metodikasini takomillashtirish (tayyorlov guruhlari misolida): pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) avtoref. – Toshkent, 2023. – B. 13 (53).

¹⁰ Zuparova D.D. Maktabgacha katta yoshdagi bolalar loyihalash kompetensiyasini dizayn asosida rivojlantirish: pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) avtoreferati. – T.: 2023. – B. 11 (60).

¹¹ Ruzieva G.A. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tayyorlov guruhi bolalarining ijtimoiy intellektini rivojlantirish: pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) avtoreferati. – T.: 2023. – B. 15 (43).

Maktabgacha yoshdagi bolalarda kontsentratsiya qobiliyati kundalik-hayotiy faoliyatda ham ularning kuzatuvchanligida ham namoyon bo'ladi. Maktabgacha bo'lgan bolalarda muloqotga doir tadqiqotida A.Isaboeva bolalar "atrofdagilarga taqlid qilganlari holda nafaqat to'g'ri talaffuzni, so'zni qo'llash, iboralar tuzish sirlarini, balki kattalarda uchraydigan nutq nomukammalliklarini ham o'zlariga qabul qilib oladilar"¹² degan xulosaviy mulohazani keltirib o'tgan.

Maktabgacha yoshdagi bolalardagi intellektual va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishning muhim pedagogik sharti, ta'lim faoliyatlari jarayonida erkin ijodiy muhitning yaratilishi, tarbiyachilar va bolalarning birgalikdagi munosabatlari va o'zaro hamkorlikdagi harakatiga asoslangan o'qitish jarayonini yo'lga qo'yishdan iboratligini ilmiy jihatdan asosladi. Tadqiqotchi F.Shermonova bilvosita hozirgi globallashuv davrida bolalarda bolalar avvaligiga nisbatan ko'p axborot iste'mol qilishiga e'tibor qaratib, "bola ta'lim-tarbiya jarayonida o'z bilim va imkoniyatlari darajasini bilib yurishi, axborotlarni qabul qilishi, saralashi, qayta ishlashi, ulardan keladigan ijobiy natija va oqibatlarni diqqat markazida tahlil qila olishi, boshqalarning fikr-g'oyalarini idrok qilishi, o'z barqaror nuqtai nazariga ega bo'lishi, o'z g'oyalarini boshqa g'oyalarga taqqoslashni o'rganishga majburligi hozirgi elektron asr – XXI asr talabiga aylandi"¹³ ta'kidlab o'tadi. Bolalardagi me'yordan ortiq axborot iste'moli ularning kontsentratsiya qobiliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi ham mazkur tadqiqot ishida ko'rsatib o'tilgan.

Bolalarda kontsentratsiyaning rivojlanishi ularning aktiv faoliyati bilan chmabrachas bog'liq. Bolalarning aktiv faoliyati o'yin, o'quv, mehnat va turmush faoliyati kun mobaynida bir necha bor o'zgaradi. Kichik maktabgacha yoshdagi bolalar 8 minutga yaqin aqliy faoliyat bilan faol shug'ullanishlari mumkin bo'lsa, katta maktabgacha yoshdagi bolalar esa ana shunday faoliyat bilan 12-14 rminut shug'ullana oladilar. Shu vaqt o'tgandan so'ng ularda kontsentratsiya susayishi kuzatiladi. Mashg'ulotlar orasida va mashg'ulotning o'zida harakatli mashqlar (jismoniy tarbiya daqiqalari, jismoniy tarbiya tanaffuslari)dan ularni tetiklashtirish uchun foydalanilsa, ularning kontsentratsiyasi bir muncha ko'payadi.

Bolalarda kontsentratsiyaning rivojlantiruvchi eng asosiy omillardan biri ularda qiziquvchanlik xususiyati hisoblanadi. Qiziquvchanlik bolaning tevarak-atrofdagi voqea-hodisalarga, narsa va buyumlarga qiziqish bilan qarashida, hamma narsani ushlab, his qilib, diqqat bilan kuzatishida namoyon bo'ladi. Sayr, ekskursiya vaqtida tarbiyachi bolalarning diqqatini tabiatning rang-barangligiga, uning o'zgarishi va uyg'unligiga qaratadi, tabiat hodisalariga qiziqish uyg'otadi, unga muhabbat va ehtiyotkorlik munosabatini tarbiyalaydi, asrab-avaylashga o'rgatadi. Tarbiyachi kuzatishlar tashkil etib, bolalarda paydo bo'lgan savollarga o'z vaqtida javob berishga harakat qilishi, ularni mustaqil javob qidirishga undashi lozim bo'ladi. Aqliy tarbiyaning vazifasi bolalar qiziquvchanligini, ularning sinchkovligini rivojlantirish va shular asosida bilishga qiziqish hosil qilishdan iborat.

Bolalarda kontsentratsiyaning rivojlantirishda o'yin faoliyatining ahamiyati katta. O'yin faoliyati bolalarning ixtiyoriy diqqatini oshiradi, bola irodasini, ijodiy fikrini rivojlantiradi. Bola ijodiy o'yinda aqliy jihatdan tarbiyalanadi va rivojlanadi.¹⁴ Shuningdek, mehnat faoliyati ham bolalarda kontsentratsiyaning rivojlanishiga xizmat qiladi. Mehnat faoliyati bolalardan diqqat, o'tkir zehnlilik, topqirlik, ijodkorlik, qobiliyatlarini egallashni talab etadi hamda bola nutqini yangi so'zlar bilan boyitadi.¹⁵

¹² Isabayeva A.Y. Maktabgacha yoshdagi bolalarni muloqotga o'rgatish texnologiyalarini takomillashtirish: pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) avtoreferati. – Namangan, 2023. – B. 11 (51).

¹³ Shermanova F.D. Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning intellektual va ijodiy qobiliyatlarini mediata'lim texnologiyalari asosida rivojlantirish: pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) avtoreferati. – Toshkent, 2023. – B. 11 (51).

¹⁴ Hasanboeva O.U. va boshqalar. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi // O'quv qo'llanma. – T.: "Ilm ziyo" nashriyoti, 2011. – B. 88 (186).

¹⁵ Hasanboeva O.U. va boshqalar. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi // O'quv qo'llanma. – T.: "Ilm ziyo" nashriyoti, 2011. – B. 100 (186).

Ma'lumki, inson aqli keng ma'noda sezish va idrok etishdan boshlanadi. U tafakkur va hayotni o'z ichiga oladigan bilish jarayonlari yig'indisi bo'lib, aqliy faoliyat diqqatning har doim ma'lum maqsadga qaratilgan bo'lishini taqozo etadi. Insonning aqli uning asosiy faoliyatida erishgan muvaffaqiyati xususiyati bilan bog'lanadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalar kontsentratsiyasini rivojlantirish yo'llari va usullarini o'rganish muammosi pedagogikaning muhim muammolaridan biridir. Konsentratsiya atrof-olam, dunyoni anglashga qiziqish, noma'lum narsani bilish istagi – asosan o'qitish va faoliyat samaradorligini belgilaydigan ustuvor xususiyatlardan biridir. Kognitiv harakatlarni tashkil etish bolada allaqachon shakllangan ehtiyojlarga, shu jumladan kattalar bilan muloqot qilish zarurligiga asoslangan bo'lishi kerak (harakatlar, amallar, qarorlar, fikrlarni tasdiqlash).

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyachi mashg'ulot rejasini tuzishda bolalarning xulq-atvori, qiziqishi, rivojlanish darajasiga qarab, yakka tartibdagi ishlar ham rejalashtiradi. Unda umumiy rivojlanishda biroz orqada qolayotgan, diqqati tarqoq, o'ziga ishonchi yo'q yoki o'zi to'g'risida yuqori fikrli bolalarga ko'proq e'tibor berish kerak.¹⁶ Guruhdagi bolalarda kontsentratsiya bilan bog'liq muammoli bolalar bo'lganida avvalambor ularni diqqatini bir joyga jalb qilish uchun kichik harakatli mashqni amalga oshirish lozim bo'ladi.

Bolalarda kontsentratsiyani rivojlantirish muammosining yana bir dolzarbligi shundaki, insonning tashqi dunyo bilan o'zaro aloqasi faqat uning diqqat-e'tibori va faolligi tufayli amalga oshadi, bu esa o'z navbatida anglash, tushunish, tafakkur qilishga yordam beradi. Kontsentratsiya bolaning faolligini, uning atrof-olamni bilishga bo'lgan ishtiyoqini, noma'lumdan ma'lumni aniqlashga bo'lgan harakatini ta'minlaydi. Ilmiy adabiyotlarda "kontsentratsiya" tushunchasi turli talqinlarda ifoda etiladi. Kontsentratsiya bolaning o'zi mustaqil biron bir faoliyatga intilishini, insoniyat tomonidan ijtimoiy tajriba orqali to'plangan faoliyat usullarini o'zlashtirishini o'z ichiga oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yil 29-dekabrda "2017-2021-yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2707-sonli Qarori / O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017-y., 1-son, 11-modda, 35-son, 923-modda; Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 31.07.2018-y., 06/18/5483/1594-son; 01.01.2020-y., 07/20/4555/4257-son.

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 9-sentyabrda "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3261-sonli Qarori / O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017-y., 37-son, 984-modda; Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 09.10.2020-y., 07/20/4857/1357-son.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-mayda "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Kontseptsiyasi to'g'risida"gi PQ-4312-son Qarori / Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 10.05.2019-y., 07/19/4312/3106-son; 09.10.2020-y., 07/20/4857/1357-son.

4. O'zbekiston respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirining 2018-yil 18-iyundagi 1450-sonli "Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablarini tasdiqlash haqida"gi Buyrug'i / Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 04.07.2018-y., 10/18/3032/1450-son.

5. O'zbekiston respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligining "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi. –T.: 2018.

¹⁶ Hasanboeva O.U. va boshqalar. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi // O'quv qo'llanma. – T.: "Ilm ziyo" nashriyoti, 2011. – B. 159 (186).

6. Ruziyeva G.A. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tayyorlov guruhi bolalarining ijtimoiy intellektini rivojlantirish: pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) avtoref. – T.: 2023. – B. 10 (43).
7. Xo'jamberdieva Sh.K. Maktabgacha yoshdagi bolalarni badiiy asarlar bilan tanishtirishning metodik asoslarini takomillashtirish: pedagogika fanlari fan doktori (DSc) avtoref. – Namangan, 2023. – B. 14 (76).
8. Ashurova Z.M. Maktabgacha ta'limda STEAM texnologiyasidan foydalanishning didaktik mexanizmi: pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) avtoref. – Buxoro, 2023. – B. 17 (52).
9. Isaqulova B.X. Didaktik o'yinlar vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'rgatish metodikasini takomillashtirish (tayyorlov guruhlar misolida): pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) avtoref. – Toshkent, 2023. – B. 13 (53).
10. Zuparova D.D. Maktabgacha katta yoshdagi bolalar loyihalash kompetensiyasini dizayn asosida rivojlantirish: pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) avtoreferati. – T.: 2023. – B. 11 (60).
11. Ruziyeva G.A. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tayyorlov guruhi bolalarining ijtimoiy intellektini rivojlantirish: pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) avtoreferati. – T.: 2023. – B. 15 (43).
12. Isabayeva A.Y. Maktabgacha yoshdagi bolalarni muloqotga o'rgatish texnologiyalarini takomillashtirish: pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) avtoreferati. – Namangan, 2023. – B. 11 (51).
13. Shermanova F.D. Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning intellektual va ijodiy qobiliyatlarini mediata'lim texnologiyalari asosida rivojlantirish: pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) avtoreferati. – Toshkent, 2023. – B. 11 (51).
14. Hasanboeva O.U. va boshqalar. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi // O'quv qo'llanma. – T.: "Ilm ziyo" nashriyoti, 2011. – B. 88 (186).